

ÁLDÁS, BÉKESSÉG!

„Tebenned bízunk eleitől fogva” (90. zsoltár)

„Szívemet hozzád emelem és benned bízom Uram!”

Meghasad a szívem, összeszorult a szívem, repes a szívem, szívem tele van boldogsággal, ezt még megszívlelem, szívesen, ezt most szívemből mondom: a szív, mint az életünk szimbóluma, nem csupán a héber gondolkodásban foglal el központi helyet, hanem – ahogyan láthatjuk a fenti példákön is – magyar nyelvünkben is igen hangsúlyos.

A reformáció 500. évfordulóján, egészen pontosan október hónapban elkerülhetetlenül elének tárul az a gazdagság, amit Isten ígéréből fejtettek ki, poroltak le, fedeztek fel újra vagy csiszolták méltó módon fényesre az előttünk járók. Szembejönnek régi iratok, festmények, emlékprogramok, felhívások, színes vagy kevésbé színes ötletek. Nem mehetünk el a téma mellett, és nem is szabad! De vajon, ha megállunk és szembenézünk vele, lángra gyújtja-e a szívünket?

Kálvin Jánosnak ez volt a jelmondata: „*Szívemet égő áldozatul az Úrnak szentelem!*”. Ennek a szimbóluma, amikor egy kéz egy lángoló szívet nyújt az ég felé. A teljes önátadás, érzelmi, szellemi, fizikai, lelki kifejeződésre mutat ez a kép.

Reformátor elődeink szeme előtt ott ragyogott Isten nagysága, kegyelme, dicsősége, és ennek követésére áldozták egész életüket. Bújjunk kicsit bele a bőrükbe, és álljon előttünk most tükörként, fékként és ösztönzőként ez a szimbólum!

Korunk egyik vezérgondolata, hogy minden nézőpont kérdése. A szokásostól eltérően most nem támadni szeretném ezt, hanem felhasználni, ugyanis úgy látom, hogy nem tudjuk az életünket a magunk látókörén kívülről szemlélni, és emiatt válunk önmagunk körül forgó, magányos bolygókká. Szükségünk van egy másfajta nézőpontra, ami a teljes valóságot mutatja. Ugyanis Isten nem arra teremtett bennünket, hogy saját szívünk trónján uralkodjunk, hanem arra, hogy hozzá igazítsuk az életünket, körülötte forogjanak a gondolataink, a munkánk, a szolgálatunk, a céljaink.

Jézus azt mondta, hogy **„aki meg akarja menteni az életét, elveszti, aki pedig elveszti az életét értem, megmenti azt.”** (Lk 9,24). Hogyha odaszánjuk magunkat élő és szent áldozatul Istennek, akkor találunk igazán rá önmagunkra, az utunkra, a célunkra és életünk értelmére is.

Legyen számunkra ez – az egyre hidegebbé váló napokban – szívmengető, bátorító és felfedezésre hívó szó! Ha odaszánjuk életünket, teljes lényünket a mi Urunknak áldozatul, akkor nyerjük meg igazán azt, amire a legjobban szükségünk van! Kapcsolódjunk így a reformációhoz, hogy ugyanazzal az akarattal, nézőponttal és tüsszel forduljunk mi is szívünkben Kegyelmes Istenünkhöz!

Korsós Tamás beosztott lelkész

Reformáció és a zsinat-presbiteri elv

Október hónapba léptünk, amely két okból is jelentős az egyházunkat nézve. Egyfelől október a reformáció 500. emlékévének a hónapja. Most emlékezünk meg Luther Mártonról, illetve arról az eszméről, ami a 16. században megindította azokat a kulturális, társadalmi és legfőképpen egyházi változásokat, aminek következményeképp ma beszélhetünk református egyházról. Másfelől azonban a presbiterválasztás hónapjába is léptünk, ugyanis egyházunk gyülekezetei e hónap 15-én újítják meg ezeket a tisztségviselőket. Ez a két dolog, a reformáció és a presbitérium, azonban szorosan összekapcsolódik. Ugyanis csak az egyházmegújulás idejétől tudunk csak beszélni magáról a presbiteri kormányzásról, a reformáció előtt az egyházszerkezetben nem vettek, és vehettek részt világi, laikus emberek. Maga a presbitérium intézménye is a reformáció hozadéka.

Az első keresztyén gyülekezetek számára irányadó volt az egyetemes papság elve: *„Ti azonban választott nemzetiség, királyi papság, szent nemzet vagytok, Isten tulajdonba vett népe, hogy hirdessétek nagy tetteit annak, aki a sötétségből az ő csodálatos világosságára hívott el titeket; akik egykor nem az ő népe voltatok, most pedig Isten népe vagytok”* (1Pét 2,9-10). Ebbe pedig beletartoztak a gyülekezetek világi tagjai is. Később azonban az egyház életében kialakult a papi rend, ahol már a presbiteri tisztség megszűnt. A „vének” jogkörét beolvasztották a püspökök hatáskörébe, akik viszont a korábbinál jóval szélesebb hatalommal (csaknem egyeduralommal) rendelkeztek. A Bibliai presbiteri tisztség a reformáció idején kapta vissza az őt megillető helyet. Ebben különösen a Kálvin János által vezetett genfi gyülekezet állt példaként. A nagy reformátor azt vallotta, hogy Isten a gyülekezetet három feladattal bízta meg: az ige hirdetésével (prófétai feladat), az egyház kormányzásával (királyi feladat) és a szegények gondozásával (papi feladat). Ezt a hármas feladatot pedig négy hivatal útján tölti be: lelkipásztor, tanító, presbiter és diakónus. A presbiterek (a vének tanácsa) gyakorolta az egyházkormányzást és a gyülekezet anyagi és erkölcsi felügyeletét – vagyis a királyi jogkört. Genfi munkássága második szakaszának fontos eredménye volt, hogy sikerült elérnie egy új egyházi rendtartás bevezetését. Így 1542-ben felállították a laikusokból és lelkészekből álló konzisztóriumot.

Bár már a 16. századi reformátori művekben és zsinati határozatokban találkozunk olyan elvi nyilatkozatokkal, amelyek utalnak a presbiteri elvű egyházkormányzás ismeretére, de ez nem azt jelenti, hogy ezek érvényesültek volna. A magyar reformációban a 16. században nem voltak presbitériumok. A városi tanácsok vagy a falusi bírók gyakran intézkedtek egyházi ügyekben, de nem az egyház megbízása alapján. A

presbitériumok szerepe a 17. század elejétől kezdődik. Az első, világiakat is magába foglaló gyülekezeti presbitériumot 1617-ben, Pápán, Kanizsai Pálfi János lelkipásztor alakította. Tagjai a „városi rendből” és a „vitélő rendből” kerültek ki. A 12 választott tag mellett volt négy hivatalbóli tagja is: a városi főbíró és három esküdtje. A presbitérium részére Kanizsai Pálfi János szabályzatot készített, amely az egyházi életre, a házasságkötési eljárásra, az istentisztelet rendjére, a sákramentumok kiszolgáltatásának rendjére és a temetések rendjére adott eligazítást.

A presbiterek megkülönböztetett egyháztagok voltak, mentesek voltak a stóla fizetésétől, temetésükre külön szabályok vonatkoztak, betegségük idején egymást meglátogatni voltak kötelesek. Felügyeltek a lelkészre, a tanítóra, az iskolára és a tanulókra. Kötelességük volt mindezek jó hírét megővni, felügyelték az egyháztagok életét. Lelkészt, tanítót csak a presbiterek tudtával és beleegyezésével lehetett alkalmazni és elbocsátani. A gyülekezet igazgatását a presbitérium végezte a lelkész jelenlétében tartott gyűléseken, s a gyűlések határozatait az ülések jegyzőkönyvébe kellett foglalni.

1630-ban Kanizsai Pálfi János pápai püspöksége idején a dunántúli püspökségre írta elő a superindenciális (értsd: kerületi) zsinat a presbitériumok felállításának kötelezettségét, de a többi püspökségben nem követték a pápai példát. A dunántúli presbitériumok a kálvini hagyományokhoz nem méltatlan, komoly fejelemző munkát fejtettek ki, s amellet az egyház kormányzásában is tevékenyen részt vettek. A presbitériumok az ország keleti területein továbbra sem voltak jellemzőek. Megalakításukat azonban hamarosan elkerülhetlenné tette az ellenreformáció, amely a földesurak és előljáróságok általi igazgatást ellehetetlenítette. Az anyagi ügyek intézése így a lelkész és a gyülekezet feladata maradt. Az ország keleti részén és Erdélyben is az ellenreformáció során megmaradó egyházrészekben, ha lassan is, de megalakultak a presbitériumok.

Az 1790–91. évi XXVI. törvénycikket követő budai és pesti zsinatok már alapelvként rögzítették a lelkészek és a világiak paritását az egyházkormányzatban, egyben kötelezővé tették a presbitériumok felállítását. Királyi jóváhagyás hiányában azonban ezek a kánonok nem emelkedhettek törvényerőre. Ezt követően közel száz évnek kellett eltelni a református egyház fejlődésében, hogy most már egyházi törvény rögzítse a világiak részvételét az egyházkormányzatban és az egyházi bíróságokban. Ez a feladat az 1881-1882-es debreceni zsinatra várt.

Az 1881–1882. évi debreceni egyetemes alkotmányozó református zsinat által elfogadott egyházalkot-

mány a 2. §-ban kijelenti, hogy a magyarországi református egyház magát a zsinatpresbiteri rendszer szerint igazgatja és kormányozza, a 19. §-ban pedig azt, hogy az egyházközség belügyeit a község által választott presbitérium intézze, továbbá az egyházi törvénykezés szervezetéről szóló II. fejezetében kimondja, hogy az egyházközségi bíraskodást rendszerint maga a presbitérium gyakorolja. Népesebb egyházakban, ahol a presbitérium szükségesnek tartja, a maga kebeléből tetszés szerinti időre öt-tíz tagból álló egyházközségi bíróságot választ. Az egyházmegyei bíróságot az esperes és az egyházmegyei gondnok elnöksége mellett tanácsbírákból, az egyházkerületi bíróságot a püspök és egyházkerületi főgondnok elnöksége mellett lelkeszi és világi

tanácsbírákból, az egyetemes konventi bíróságot pedig a saját kebeléből választott, tehát világiakat is tartalmazó tagokból rendeli összeállítani.

Ezt követően lényegében ugyanezen rendelkezéseket tartalmazza valamennyi egyházalkotmány, továbbá az egyház működésével kapcsolatos jogszabály, amelyeket ma is használunk és érvényben vannak. Így kapcsolódik a két jeles eseményünk egymással, és talán pont az emlékévben tartott választások aktualitása miatt is fontos, hogy erről megemlékezzünk, és így visszatekintsünk, látva, és hálát adva, hogy honnan hová jutottunk el.

Oláh Pál Olivér teológus

(forrásanyag: www.reformatus.hu)

AZ ÖT SOLA

Luther 95 tételes vitairatának kifüggesztésével – akaratlanul is – a reformáció mozgalmát indította újtára, amelynek célja nem egy új teológia létrehozása, hanem az egyház kezdeti, eredeti tanításához való visszatérés volt. A hosszú évszázadok ugyanis erősen nyomot hagytak, sok mindent hozzáillesztettek a jézusi és bibliai tanításhoz, beleértve a legfontosabbat: az üdvösség (mennyei örök élet) elérésének lehetőségét is. A visszaélésekre, deformításokra válaszképpen – a megtisztítás jegyében – alakult ki a reformáció öt alapelve, az ún. „öt Sola”, amely latin elnevezésekkel foglalja össze a reformátori – és így a mai protestáns – meggyőződést:

- **Sola Scriptura – Egyedül a Szentírás**

Isten Igéje az egyetlen hiteles forrásunk, amelyre támaszkodva eligazítást nyerhetünk a hitünkkel, az örök élet elnyerésével, megváltásunkkal és keresztyén életünkkel kapcsolatban. (2Pt 2,20) Csak ebből a Kijelentésből ismerhetjük meg Isten mérhetetlen szeretetét irántunk, amelyet a szabadító Jézus halálában és feltámadásában bizonyított. Az emberi megromlott ész, logika, filozófia nem lehet Istenünk megismerésének jó eszköze. Nem lehet hitünk alapja a Szentírással szemben, tehát az egyházi tradícióban és zsinati döntésekben gyökerező vallásos tartalom sem.

- **Sola Gratia – Egyedül kegyelemből**

Mivel az ember a bűneset következtében mindenestül megromlott természettel születik, bűnös állapotából képtelen helyrehozni az Isten és ember közti elromlott kapcsolatot. Rászorulunk Istenünk *kegyelmére* tehát, aki azt ingyen – bűnös természetünkől fakadó jóváteltelt nem várva – kész nekünk adni. (Róm 3,24)

- **Sola Fide – Egyedül hit által**

A korabeli egyház korrump szokása, a bűnbocsátó cédulák árusítása mélyen felháborította Luthert, mivel az embereknek hamis bizonyosságot adott az örök élet megszerzését illetően. Ezért hangsúlyozta, hogy Isten bocsánata nem vásárolható meg pénzen, se nem érdemelhető ki bűnös természetünk ún. „jó cselekedeteivel”. Egyetlen út vezet Isten bűnbocsánatához és így az

üdvösségünkhöz: ha őszinte bűnbánatunkban alázattal, *hit által* elfogadjuk, amit az Isten készített számunkra a megváltásban. (Ef 2,8)

- **Solus Christus – Egyedül Krisztus**

A megváltás *egyedül Jézus Krisztus* műve, aki Isten büntelen Fiaként szenvedte el helyettünk a nekünk, bűnös embereknek járó büntetést: a halált. (Róm 6,23) Csak az *Ő váltságát fogadja el Istenünk* egyszeri, tökéletes, értünk jóvátételként bemutatott áldozatként. (Jn 14,6; ApCsel 4,12) Nincs szükségünk önsanyargatásra, önvádra, csak arra, hogy megértsük: Krisztus áldozata örökre kiengesztelte mennyei Atyánk. Ehhez semmit nem tudunk hozzátenni. Felszabadító hálánkból azonban fakadhatnak jó, Istennek is kedves cselekedetek.

- **Soli Deo Gloria – Egyedül Istené a dicsőség**

A világ és az ember létrejötté egyedül Teremtőjét dicséri. Az Istentől elszakadt ember felejté csak el, hogy létezésének mi is volt eredeti célja (1 Kor 10,31). A bűnös ember nem képes helyreállítani mindazt, ami elromlott, de Istenünk erről is gondoskodott: az emberek megigazításáról (1 Pt 5,10) és az új teremtésről Jézus visszajövetele után. (Jel 21,1-2) Mindezért *az ÚR méltó egyedül a dicsőre* – még a szent életű emberek sem –, hiszen: *Övé az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké.*

Faragóné Sárdy Emőke

Hat esztendő summája

Lassan hat éve már annak, hogy a jelenlegi presbitériumunk szolgálatba állt. Elgondolkodtam, vajon változott-e valami a gyülekezetünk körül? Ugye már a kérdésfelvetés is hibás?! Hiszen rá sem lehet ismerni a templomunkra és környezetére!

2012-ben az öreg templomunk mellett még csak egy üres telek állt. Tekintettel arra, hogy folyamatosan helyszűkében voltunk, ebben az évben úgy döntöttünk, hogy az üres telek hátsó részén egy filagóriát építtetünk. Ez tavasztól őszi - megfelelő időjárás esetén - fogadhatja a kicsiket és a nagyokat. 2012 végén újra kellett gondolnunk a templomépítési terveinket, s nehéz döntéseket kellett hoznunk. Ezeknek az üléseknek lett az eredménye, hogy 2013 tavaszán lehetőségünk nyílt a templomépítés megkezdésére. A 2013-as és 2014-es évek a presbitérium számára is feszített munkatempót hoztak, hiszen építés közben számos kérdés merült fel. Emlékszem, hányszor ültünk le például azért, hogy az új templom csapadékelvezetésének a kérdését végig gondoljuk, és a legjobb döntést megtaláljuk. Közben azért imádkoztunk, hogy csak el ne rontsuk a ránk bízottakat. Templomunk rekord gyorsasággal: egy év alatt elkészült. A gyülekezetünk pedig az első pillanattól megszerette és örömmel használja lelki otthonaként. A 2015-ös évben tovább folytattuk a felújítási munkáinkat az öreg templomunk gyülekezeti házzá való átalakításával. Nem kis feladat volt ez sem. A rendelkezésünkre álló téren belül termeket, vizes helyiséget kellett kialakítanunk, s mindeközben vigyáznunk kellett arra is, hogy a kiadásokkal ne szálljunk el. 2015. október első vasárnapján a gyülekezeti ház átalakításáért adtunk hálát istentiszteletünkön. 2016-ban a parókia 30 éves gázkazánját cseréltük le, templomunk karzatának burkolatát készítettük el, illetve a régi harangozó lakásban végeztünk felújítási munkákat. 2017-ben pedig templomunk utcafrontjának képét egységesítettük, a parókia északnyugati falát szigeteltük és nem utolsósorban a beosztott lelkészi lakásunkat teljesen felújítottuk (szigetelés, ablakcsere, vízvezetékcsere, festés, burkolás).

A fizikai munkák mellett gyülekezetünk élete sem állt meg. Tölünk telhetően igyekeztünk az istentiszteletek és bibliaórák mellett külön alkalmakat, nyári táborokat is szervezni kicsik és nagyok számára egyaránt és biztosítani mindazt, amit a mindennapjaink megkívántak.

Presbitériumunk mindezekben a nem kis erőt és energiát igénylő szolgálatokban hat éven keresztül igyekezett derekasan helytállni. Hogy ez a hűséges szolgálat mennyire nem magától értetődő volt, azt talán én tudhatom a legjobban. Hiszen időközben egyesek megbetegedtek, mások más jellegű terheket - feladatokat - kaptak. S néha a presbitériumi ülésekre is roskadozva jöttek, de így is jöttek, ott voltak, és erejükhez mérten, sőt, olykor-olykor azon felül is szolgáltak.

Nagy dolgok történtek körülöttünk és általunk az elmúlt hat évben. Számomra az elvégzett munkákon túl különösen is sokat jelentett, hogy a presbitériumunkban szeretetteljes légkör uralkodott végig. Nem akart senki versengeni vagy a maga igazával győzedelmeskedni, hanem igyekeztünk mindig egyetértésre jutni.

Ezekkel a sorokkal szeretném Tóth Károly és Vörös Péter gondnokainknak, illetve Beregi Andrásné, Borbély László, Kemény Mátyás, Keményné Váradai Erzsébet, Nagy András, Nagy Gábor, dr. Nemes István, Szadai András, Szadainé Somogyi Erika, Szertics Zoltánné presbitereinknek és Jeney László pótpresbiterünknek megköszönni a közös szolgálatban eltöltött hat évet s az abban felmutatott hűséget, alázatot, munkavállalást, derűt és szeretetet. S kívánom azt - bárhog is alakuljon majd október 15-én a presbiterválasztás -, hogy még sokáig szolgáljuk együtt szeretetben a mi Urunk Jézus Krisztust.

Faragó Csaba lelkipásztor

Kulturális programajánló a reformáció 500. évfordulója alkalmából

Református Egyházunk szempontjából a 2017-es év kiemelten fontos, hiszen kerekén 500 év telt el azóta, hogy a hagyomány szerint 1517. október 31-én Luther Márton a wittenbergi vártemplom kapujára kifüggesztette 95 pontból álló vitaindító dokumentumát, melynek következményeképpen a reformáció (hitújítás) szellemisége Európa szerte terjedésnek indult, és mely végül a különböző protestáns egyházak, felekezetek kialakulásához, majd megerősödéséhez vezetett.

E jeles emlékévként alkalmából számos programmal készültek a szervezők szerte a Kárpát-medencében. Különböző érdekes vándorkiállításokkal, levéltári programokkal, koncert sorozatokkal, műveltségi vetélkedőkkel. Tudományos és művészeti pályázatokra lehetett jelentkezni.

A teljesség igénye nélkül, íme, néhány esemény, mely az év hátralévő időszakában is szeretettel várja az érdeklődőket.

- A IGE-IDŐK című kiállítás december végéig tekinthető meg a Magyar Nemzeti Múzeumban. A tárlat a reformáció történetébe ad betekintést, megismerhetjük a reformáció európai és magyarországi terjedésének folyamatát, hatásait.
- 2017. október 31. Nemzeti megemlékezés a reformáció emléknapján, a budapesti Papp László Sportarénában.
- 2017. október 31-én Debrecenben, a Csokonai Színházban kerül bemutatásra az emlékévként alkalmából meghirdetett drámapályázat nyertes színdarabja.
- 2017. november 11-12-én szintén Debrecenben Református Kórustalálkozó várja az érdeklődőket.
- 2017. december 19-én lesz a jubileumi év egyik záró rendezvénye a Zeneakadémia Nagytermében.
- 2017. december 30-án jubileumi évzáró hangversenyre kerül sor Budapesten a Vigadóban.

Kemény Veronika

Női bibliatanulmányozó kör

Az idei gyülekezeti táborban kaptam indítást arra, hogy a nőknek olyan alkalmat szervezzünk, ahol lehetőségük van Isten ismeretében elmélyedni, és egyúttal a közösség áldásait megélni – korosztálytól, élethelyzettől függetlenül. Mivel a hitünk ismeretre épül, elengedhetetlenül fontos, hogy szilárd és helyes Istenismerettel rendelkezünk, mert csak erre támaszkodva tudjuk a családban, a munkahelyen, a hétköznapi életben vagy nehézségek között megélni, hogy „hitben élünk, nem látásban”.

Kétfeltesen találkozunk és beszéljük meg közösen az „Íme, a te Istened!” című bibliatanulmányozó füzet által kijelölt igékből megértett igazságokat, és gondoljuk át, hogy hogyan is tudjuk mindezt a saját életünkre alkalmazni. Az igetanulmányozás után kötetlen beszélgetésre is lehetőség adódik, ahol jó megélni az egymásra figyelést, és hogy a teher is könnyebbedik, ha másokkal megoszthatjuk. Mindenkit szeretettel várunk, aki szívesen bekapcsolódna a körünkbe! A következő alkalom időpontja: október 20. (péntek) 18:30.

Faragóné Sárdy Emőke

A reformáció hatása az anyanyelvünkre

Amikor Luther Márton hozzáfogott a Biblia fordításához, zsoltárok, énekek írásához, ezt a célt tűzte ki maga elé: „*A próféták és az egyházi atyák példája nyomán a nép nyelvén való zsoltárokat kell adnunk a népünk számára, vagyis vallásos éneket, hogy Isten Igéje az ének által is a nép között lakozzék.*”

A reformáció vonzerejét főként az anyanyelvűség jelentette: a Biblia jusson el mindenkihez a saját anyanyelvén, az istentiszteletek legyenek anyanyelvűek. Forradalmi hatása volt ennek a nagyon természetes gondolatnak. A világ befogadásának, megértésének legfőbb eszköze az anyanyelv. Ezt vitte át a reformáció a vallási tanításokra.

A magyar reformáció első évszázadában öt Újszövetség- és egy teljes Ó- és Újszövetség-fordítás született. Az öt Újszövetség közül kettő, Pesti Gáboré és Sylvester Jánosé erasmista jellegű, ezt követte Heltai Gáspár, Melius Juhász Péter, Félegyházi János protestáns Újszövetsége. A teljes protestáns Biblia Károlyi Gáspárnak és munkatársainak a fordítása, az 1590-ben megjelent vizsolyi biblia. Ez a Biblia mindenképpen fordulópont a magyar nyelv történetében: mert kiemeltebb nyelvhasználat megváltozó hatással lett az irodalmi nyelv alakulására (hasonlóan a Luther által fordított német Bibliához), valamint a népnyelv alakulására is.

De nemcsak a bibliafordítások érdemelnek figyelmet, hanem a zsoltárfordítások is. A Luther által írt himnuszok Németország mellett Magyarországon is terjedtek. Ezt szolgálta Gálszécsi István 1536-ban Krakkóban megjelent – hazánkban első protestáns – énekeskönyve: *Kegyes énekekről és keresztyén hitről* való rövid könyvecske. A legkiemelkedőbb protestáns énekeskönyv azonban Szenczi Molnár Albert zsoltároskönyve. A genfi zsoltárok átültetésével addig ismeretlen formákkal gazdagította a magyar verselést, egyúttal a szakszerű műfordítás mintaképe lett. Egyébként Károlyi és Szenczi munkássága összekapcsolódik: Szenczi Molnár Albert Károlyi Gáspár környezetében tanúja volt a vizsolyi biblia fordításának és kinyomtatásának, nevéhez fűződik a Károlyi-biblia javított kiadása. A Károlyi- vagy vizsolyi biblia nyelvre gyakorolt hatását mindenki elismeri.

A reformáció az elindítója az irodalmi és a köznyelv egységesülésének. A 16. századig ugyanis nem volt egységes irodalmi nyelvünk. A magyar sztenderdért két nagyobb nyelvjárási terület versengett: a keleti és a nyugati. A keleti győzött, s ennek legfőbb oka az a széles ívet kirajzoló északkeleti nyelvjárásban született Károlyi-féle vizsolyi biblia nyelve volt, amely évszázadokra meghatározta a magyar nyelv fejlődését.

A vizsolyi biblia nyelvét terjesztették a sárospataki, debreceni, kolozsvári iskolák.

A magyar stílus történetében a 16. századi biblia- és zsoltárfordítások önálló protestáns biblikus-zsoltáros stílust alakítanak ki. A stílus sajátosságai: bibliai képek, zsoltáros bűnbánati hangneme, zord erejű, komor, ószövetségi tónus. Nagy hatással volt a következő évszázadok íróinak stílusára.

Az anyanyelvűség programja mellett nem lett, nem lehetett volna sikeres a reformáció, ha nem állt volna rendelkezésére néhány fontos pragmatikai lehetőség. Ezek a következők voltak: könyvnyomtatás, retorika, vándorprédikátor, gyülekezeti éneklés és iskolák. A reformáció abban a pillanatban érkezett, amikor egy, a kommunikációs világot éppen átformálni induló jelenség, a Gutenberg-galaxis terjedni kezdett. A reformáció első évszázada egybeesik a kézírásos kultúra visszaszorulásával, a könyvnyomtatás fokozatos elterjedésével.

A reformáció érkezése ugyanakkor egybeesik az ókori retorika újra-felfedezésével is. Az ókori retorikusok tudományos alapon feldolgozták, leírták a meggyőzést, amelynek gyakorlatát a mai napig alkalmazzuk. Az ókori retorikát a reneszánsz és a humanizmus élesíti fel, s elsőként a reformáció kezdi használni. Az első hazai retorika szerzője Pécseli Király Imre (1591 k. – 1641 k.) református prédikátor, a 17. század első felének legjobb protestáns költője. Ebben a korban születik meg a magyar szónoki stílus, s annak választékos, szépen zengő, bibliai képeket, idézeteket használó protestáns prédikatori változata, amely mindmáig jellemzője a protestáns felekezeteknek. Ilyen vándorprédikátor volt Sztárai Mihály és Skaricza Máté, akik a török időkben református hitre térítették az Ormánságot.

A közösség-szerveződést a közös felolvasás és éneklés élményével erősíti a reformáció. „Nyelvhasználatunk része lett a választékos, ünnepélyes nyelv, az egyházi szertartásban, az istentiszteleteken magyar nyelven olvastak fel a Bibliából, és persze magyarul énekeltek a zsoltárokat is. Fontos újítás, hogy a kórus helyett bevezetik a gyülekezeti éneklést. A közös éneklés a hit megélésének fontos eszköze lett. A közös éneklést szolgálták a zsoltárfordítások, a magyar nyelvű énekeskönyvek, melyek számos éneke a mai napig használatban van.

Végül a reformáció pragmatikai eszközei között ott szerepel az iskola is. A reformáció széles körű iskolahálózatot hozott létre az elemi iskolától a gimnáziumon át a főiskoláig. Az 1530-as, 1540-es években alapítják a sárospataki, a debreceni, a pápai, később a nagyenyedi református, illetve a pozsonyi, lőcsei, eperjesi és nagy-szebeni evangélikus kollégiumokat.

A reformáció nyelvi fordulata két új műfajt hozott magával. Az egyik a hitvita, a másik az iskoladráma. A reformáció—ellenreformáció, vagyis a vallás- vagy felekezeti háború legfontosabb műfaja a hitvita, melynek alapját az újjáéledő retorika adja: érvek, ellenérvek, gyenge és erős érvek stb. A másik műfaj: az iskoladráma, a diákok által előadott, többnyire helyi szerzők, tanárok által írt színjáték. Az iskoladráma a reformáció és a barokk kor jellemzője, protestáns és katolikus formája is van, és részben összekapcsolódik a hitvitával az ún. hitvitázó dráma (Staud 1977: 395). Mindkét műfaj a reformációban virágzik ki igazán, össze is kapcsolódik, eredménye a vita- és érveléskultúra fejlődése, a meggyőző szónoki beszéd és stílus pallérozása.

A reformáció eredményeként két nyelvi jelenség mindmáig fennmaradt. A magyar helyesírás történetében egészen a 19. századig számon tartjuk a nyomdászok által kialakított és képviselt katolikus és protestáns helyesírás közötti különbséget. A c-vel jelölt hangot a katolikusok cz-vel, a protestánsok tz-vel jelölték. A cs hangot a katolikusok ch-val, a protestánsok ts-sel. Régi templomi feliratokon máig tanulmányozható ez az eltérés, pl. Ditséret. A különbség a 20. század eleji helyesírási egységesítésben eltűnt, de fennmaradt a családnevekben: Madách, Babits, Rácz ~ Raátz.

A felekezeti különbségek terminológiai különbsége a mai napig fennmaradt. A katolikus terminológia (elsőáldozás, mise, litánia, plébános) mellett élnek a protestáns kifejezések (konfirmáció, istentisztelet, zoltár, lelkezés). A katolikusok vízözön összetett szava a protestánsoknál helycserés formában özőnvíz. A bibliai nevek esetében kiejtésbeli különbség is kialakult a katolikusok és a protestánsok között: Izaiás és Ézsaiás, Samária és Szamária. A vallási köszöntésekben is megvan a különbség: Dicsértessék a Jézus Krisztus (katolikus), Erős vár a mi Istenünk (evangélikus), Áldás, békesség (református).

A reformációnak tehát meghatározó szerepe volt az anyanyelvi kultúrában. Létrejött és terjedni kezdett az anyanyelvi műveltség. Alapjaiban változott meg a magyarság viszonya anyanyelvéhez. Az anyanyelv megteremtette a nemzeti közösséggé válás alapjait: irodalomban, költészetben, énekekben, zoltárokból, részben a tudományos értekezésekben. Az anyanyelvi gyakorlatot nagymértékben segítették az iskolák, a (vándor)prédikátorok, a hitviták és az iskoladrámák. Elkezdődött a latin holt nyelvvé válása, a magyar nyelv emancipációja, valamint a sztenderdizáció, az irodalmi és a köznyelv kialakulása. A 16. századi tragikus magyarországi politikai helyzetben, az ország széthullása-

Források:

<https://www.irodalmijelen.hu/2017-maj-8-1855/balazs-geza-reformacio-hatasa-magyar-nyelvre>

Szabó András: A rejtőzködő bibliafordító Károlyi Gáspár (Kálvin Kiadó, Budapest, 2012)

Áprily Lajos: Kálvin, 1535.

Ott ül a tornyos, vén Basileában,
fiatalon, a zord idők fokán.
Helvét magasság ég a messzeségben
s a kor viharsugára homlokán.

Páris felől piros máglyák lobognak,
jajgatva sír egy messzi, tompa kar.
Ádám esendő, átkozott fajában
lázad a bűn és zúg a zűrzavar.

Vergődve látja lázmeleg szemével,
igazság annyi hőse hogy zuhan.
S kitör a jajszó nyugtalan szívéből:
Meddig a próba, meddig még, Uram?

A vörös Münster várja már Erasmust,
az ősz, ki hullva is világtudás.
De Pál apostol óriás alakja
fölébe nő, mint égő látomás.

S feleletül mögötte felmagaslik
a véres testű embernek-fia:
fény hull sebéből és a fény zenéje:
Egyedül Istené a glória.

S két szót kiált a bibliás magasság,
hogy megkondul belé a végtelen:
Eleve-elrendeltetés az egyik,
s megváltó arcú társa: kegyelem.

S megered tolla lázas éjszakákon,
és növekedve ír és írva nő.
Amit leír, a századokba csendül,
sors lesz belőle, szellem és erő.

Acélos új rend, győzelmes tanítás,
világformáló s mégis ősi szó.
S teremtve hull a szomjazó szívekbe:
Igaz Tudomány. Institutio.

kor a „nyelv a magyar állam széthullása után átvette a nemzeti együvé tartozás jelképének szerepét és képviselőjét” írja Nemeskürty István (2003: 65). Ez a példa sajnos újra időszerű lett a 20. században. A nyelv ismét kapott és kap is ilyen nemzetmegtartó, identitás erősítő szerepet.

*A megjelölt források alapján szerkesztette:
Mucsiné Szabó Borbála és Szadainé Somogyi Erika*

Állandó gyülekezeti alkalmaink:

Vasárnap

- 8.45 Énekkar
9.00 Imaközösség
10.00 Istentisztelet és gyermek istentisztelet.

Hétfő

- 15.00 -18.00 Hivatali idő
19.00 Énekkar

Kedd

- 18.30 Keresztkérdések folytatódik (kéthetente)

Csütörtök

- 9.00 Bibliaóra
10.00-12.00 Hivatali idő
15.00-18.00 Hivatali idő
16.00 Serdülő konfirmáció
18.30 Bibliaóra

Péntek

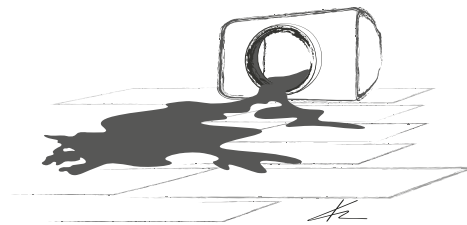
- 17.00 Serdülő konfirmáció
18.00 Ifjúsági óra
18.30 Női bibliatanulmányozó kör (kéthetente)

Október 31-én 18.30 órai kezdettel ökumenikus ünnepi istentiszteletet tartunk templomunkban. Szeretettel várunk mindenkit!

Érdekességek reformátoraink életéből

Mint sok-sok ember életében, úgy a reformátorainkéban is előfordultak érdekes, megható vagy éppen megrázó történetek. Így volt ez **Luther Márton** esetében is. Számára a legnehezebb életszakaszt jelentette a sátánnal való küzdelem, amit ő maga az 1524-ben Wittenbergben keltezett zsoltárában is bevall: „A Sátán tett rám rabigát és már halálba veszttem...”. Állítólag láthatta is a kísértőt, és felkapván tintatartóját, feléje hajította azt. A zsoltár 4. szakaszában tesz bizonyosságot a szabadításról: „Ám az örök szent irgalom Nagy ínségem megszánta...”.

Luthert idézi az „Itt állok, és nem tehetek másképp” kijelentése állhatatossága bizonyítására, amit a wormszi birodalmi gyűlésen jelentett ki, miután hittételei visszavonására akarták felszólítani.

Kálmáncsehi (Kálmánchey) Sánta Márton reformátor ragadványneve, a „sánta” nem születésénél fogva került a nevébe, hanem hitküzdeldelmei során szerezte. Az egyik fanatikus szerzetes lőtte meg prédikációja alatt helvét hitbéli meggyőződése miatt, de csak a lábán sérült meg... A „Kálmáncsehi Sánta Márton Alapítvány” ma is működő családi alapítvány. XX. századi leszármazottjuk Zsindelyné Tüdős Klára (a.n. Kálmáncsehi Irén), a Református Nőszövetség megalapítója, üldözöttek megmentője.

Sztárai Mihály (149?-1575) prédikátorról, reformátorról tudjuk, hogy Sárospatakon elkezdett tanulmányait Páduában folytatta, ahol zenét is tanult. Laskón szolgált 1544 és 1551 között, ahol maga énekelte és hegedülte zsoltárait, melyek egy részét a református énekeskönyvek is átvették.

Számos történet bizonyítja még hitvalló őseink állhatatosságát, melyekről az egyes életrajzokban szerezhetünk tudomást. Példa lehet erre Virág Jenő: Dr. Luther Márton önmagáról c. gyűjteményes könyv.

Szabó Borbála Eszter

Illusztrálta: Kemény Veronika

Dunaharaszti Református Templom
Rákóczi út 21.
Lelkipásztor: Faragó Csaba (tel. 30 / 477-5319)
Honlap: www.dunaharasztireformatus.hu

Felelős kiadó: Faragó Csaba lelkész
Felelős szerkesztő: Csáky Gyöngyi
Tördelés, grafika: Csáky István